

7. GAIA: “Obligaziozko erlazioaren inguruabarrak”

LABURPENA: I. Obligazioaren inguruabarrak: ideia orokorra. -II. Obligaziozko erlazioaren lekua eta prestazioaren lekua. -1. Obligazioaren sortze-lekua: haren garrantzi erlatiboa. -2. Betetze- edo exekutatzeko-lekua: garrantzi ekonomikoa eta juridikoa. -III. Obligaziozko erlazioaren denbora eta prestazioaren denbora. -1. Lotura eta portaerak denboran kokatzea. Terminoa eta epea. -2. Obligaziozko erlazioaren denbora zehaztea: berehalako lotura eta lotura atzeratua. Obligazio bat-batekoak eta iraunkorrak. -3. Prestazioaren denbora. Epeari lotutako obligazioak. -3.1. Obligazio hutsa eta obligazio atzeratua (edo baldintzapekoa). -3.2. Epea ezartzea, epe motak, kontatzea eta zehaztea. -3.3. Epearen onuradunak. -3.4. Epea indarrean dagoen bitartean ordaintzea (aurrez betetzea). -3.5. Epea erabiltzeko eskubidea galtzea (epemuga aurreratzea). -4. Epemuga arrunta eta epemuga funtsezkoa: data jakineko negozioak. -IV. Baldintzapeko obligazioa. -1. Kontzeptua, funtzioa eta baldintza motak. -1.1. Baldintzaren esanahi orokorra eta berezia. -1.2. Betekizunak: ziurgabetasuna eta borondatezkotasuna. -1.3. Baldintzaren balio praktikoa. -1.4. Baldintza motak. -2. Baldintza betetzea eta ez-betetzea. -2.1. Esekita egoteko fasearen gehieneko iraupena. -2.2. Betetze desegokia edo itxurazkoa. -3. Baldintza etengarripeko obligazioaren erregimena. -3.1. Ziurgabetasun fasea (*condicio pendet*). -3.2. Gertaera baieztatzea (*condicio existit*). -3.3. Gertaera baldintzatzailerik eza (*condicio deficit*). -4. Suntsiarazte-baldintzapeko obligazioaren erregimena. -4.1. Ziurgabetasun fasea (*condicio pendet*). -4.2. Gertaera baieztatzea (*condicio existit*). -4.3. Gertaera baldintzatzailerik eza (*condicio deficit*). -V. Obligazio modala. -1. *Sub modo* obligazioa eta karga modala. -2. Karga modala beste ezarpen batzuen aldean. -3. Karga modala betetzea. -4. Karga modala ez betetzea: liberaltasuna errebokatzea.

ARAUDIA: Hagako Hitzarmena, 1971eko maiatzaren 4koa, errepideetako zirkulazio-istripuetan aplikatu beharreko Legeari buruzkoa, 1987ko irailaren 4ko Instrumentu bidez berretsia (1987 IX 5eko EBO, 1987-IX-22az geroztik indarrean); Hagako Hitzarmena, 1973ko urriaren 2koa, ekoizkinen gainean dagoen erantzukizunari aplikatu beharreko Legeari buruzkoa, 1988ko azaroaren 7ko Instrumentu bidez berretsia (EBO, 1989-I-25, 1989-II-8az geroztik indarrean); Erromako Hitzarmena, 1980eko ekainaren 19koa, kontratuko obligazioei aplikatu beharreko Legeari buruzkoa eta Espainiako Erreinua eta Portugaleko Errepublikak atxikitzeko Hitzarmena, Funchalen (Madeiran) egin, 1992ko maiatzaren 18an, 1993ko maiatzaren 7ko Instrumentu bidez berretsia (EBO, 1993-VII-19koa, 1993-IX-1az geroztik indarrean); Esparru zibileko eta merkataritzako alorreko eskuduntza judizialari buruzko eta ebazpen judizialak exekutatzeari buruzko Hitzarmena, 1988ko irailaren 16an Luganon egin, 1994ko abuztuaren 9ko Instrumentu bidez berretsia (EBO, 1994-X-20koa, 1994-XI-1az geroztik indarrean); KZeko 10.5 eta 9, 1.113-1.130. art.; Landa-errentamenduei (LEL) buruzko abenduaren 31ko 83/1980 Legearen 33. art.; Hiri-Errentamenduei (HEL) buruzkoaren azaroaren 24ko 29/1994 Legearen 17. art.; Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Defentsari (KEDL) buruzko uztailaren 19ko 26/1984 Legearen 1. xg (Kontratazioaren baldintza orokorreari buruzkoaren apirilaren 13ko 7/1998 Legearen 1. Xedapen Gehigarriak txertatua); Hipoteka-maileguak subrogatu eta aldatzeari buruzkoaren martxoaren 30eko 2/1994 Legearen 3. art. (EBO, IV-3); Kontsumorako Kredituei (KKL) buruzkoaren martxoaren 23ko 7/1995 Legearen 10. art. (EBO, III-25ekoa); Ondasun

Higiezinak Epeka Saltzeari (OHESL) buruzkoaren uztailaren 13ko 28/1998 Legearen 9.3, 10.1 eta 2, eta 11. art. (EBO, VII-14koa).

I. OBLIGAZIOAREN INGURUABARRAK: IDEIA OROKORRA

*Obligaziozko erlazioa inguratu eta haren edukia nahiz erregimen juridikoa hobeto mugatzeko balio duten kanpo-elementuak dira obligaziozko erlazioaren inguruabarrak (DÍEZ-PICAZO). Funtsean, **lekuari eta denborari** buruzko zehaztapenek osatzen dute erlazioaren inguruabarra; horiekin, alderdiak erlazioan jartzen dituen lotura leku batean kokatu eta haren iraupena mugatzen da. Baina, zehaztasun horiek azaltzearekin batera, obligazioa sortzen duen **negozioaren elementu akzidentalak** (epea, baldintza eta modua) aztertzen dira, negozio hartatik sortutako loturak zehazteko balio baitute.*

Egia esan, alderdiek egiten duten negozioan edo kontratuan, alderdiek, nahi izanez gero, erantsi ditzaketen *borondate-deklarazioaren modulazio* horiek ez ditu arautzen, berariaz, Kode Zibilak: epea, baldintza edo modua duen kontratu zein testamentuari buruzko errotulurik ez dago. Kodeak nahiago izan du, zuzenean, haiek *eranstek* sortzen dituen *ondorioak* arautzea. Ikuspegi horrekin, "Oinordetza" arautzen duen tituluak (KZeko III. Liburuko III.ak), *baldintzapeko edo epeari lotutako jaraunspena nahiz legatua* (4. sekzioaren izenburua: 790.-805. art.) arautzeko, igorpena egin eta II. kapitulua (jaraunspenari buruzkoa) aplikatuko da; eta, askoz ere argiago, IV. Liburuak (I. tituluak) bereizten ditu, *espezie desberdinak* balira bezala (III. kapitulua), lehenik *obligazio soilak eta baldintzapekoak* (1. sekzioa) eta, segidan, *epe bati lotutako obligazioak* (2. sekzioa).

Amaitzeko, bada azpimarratu beharreko ideia garrantzitsu bat: *aldez aurretik epea edo terminoa jartzea* ez da oztopo obligazioa sortzeko, *loturaren iraupena edo prestazioa galdatzeko unea* zehazten badu ere. Aldiz, *baldintzak* obligaziozko erlazioaren gainean duen eragina haratago doa; obligaziozko erlazioan agertzen bada, obligazioaren irismena neurtzeko balio duen kanpoko datu soila izateaz gain, etete-gertaera gertatzeak edo ez gertatzeak *lotura bera sortzea edo ez sortzea* ekarriko du, obligazioa alderdiek baldintza gisa jarritako egitatea gertatzen bada bakarrik nahi baitute. *Moduak*, berriz, aurreko bien tarteko eragina du: ez da oztopo lotura sendotzeko, ez eta obligaziozko efektuak berehala emateko ere, baina, moduak zehazten duen portaera ez betetzeak *sub modo* emandako ondare-esleipena (doakoa) errebokatzea edo iraungitzea ekar dezake.

II. OBLIGAZIOZKO ERLAZIOAREN LEKUA ETA PRESTAZIOAREN LEKUA

Atal honen izenburuak aditzera ematen duenez, gerta daiteke obligaziozko erlazioa leku batean sortzea eta prestazioa galdatzeko zein betetzeko tokia beste bat -agian gainera urrunekoa- izatea. Kokagune horietako bakoitza bat edo bestea izateak ondorio garrantzitsuak ekar litzake eta, horregatik, komeni da, bai obligaziozko erlazioa sortu den lekua zehazteko, bai obligazioa (zuzen) bete behar den tokia zein den jakiteko balio duten arauak arakatzea. Hala ere, aurrera daiteke *prestazioa bete beharreko lekuari* buruzko azterketa askoz ere aberatsagoa dela ondorioetan, *obligazioa sortu den lekuari* buruzkoa baino (kontratuko zko obligazioetarako bederen). Hain zuzen ere, *betetze-lekuaren* garrantzia azpimarratuko da berriro IX. gaian, prestazioa (geografikoki eta denboran) zuzen ordaintzeari edo burutzeari buruz azalpenak emateko orduan.

1. Obligazioaren sortze-lekua: haren garrantzi erlatiboa

Obligazioaren sortze-lekuak erabaki dezake sortutako loturari aplikatu beharreko *erregimen juridikoaren* alderdiren bat. Kzeko 10.5. artikulua araber, *kontratutik sortutako* obligazioari -alderdien aukerarik edo naziokotasun nahiz ohiko egoitza komunik egon ezean- *kontratua egin den lekuko legea* aplikatu zaio (*lex loci contractus*); eta kontratuz kanpoko obligazioa -10.9. artikulua agintzen duenez- hura sortu duen egitatea gertatu den lekuko legeak erregulatuko du (artikuluko II. eta III. lerroaldeek negozioak kudeatzeri eta kausarik gabe aberasteari buruzko arau bereziak ezartzen dituzte). Obligazio horiei aplikatu beharreko ordenamendua aukeratzeko arauak eta beren funtzionamendua zehaztea, argi dagoenez, ez da Zuzenbide Zibilaren zeregina, Nazioarteko zuzenbide pribatuari dagokion lan berezia baizik.

Agian, zuzenbide materialari dagokion gauza bakarra da obligaziozko erlazioa *sortutzat non jotzen den* aurrez zehaztea, inguruabar horri lot daitezkeen efektuak alde batera utziz. Ondare-zuzenbideari dagokionez, *kontratuzko obligazioa* (eta sortzen duen kontratua) *alderdiek beren adostasuna eman duten lekuan* kokatzen da eta, deklarazioak toki desberdinetan egin badira, *eskaintza egin den lekuan* (Kzeko 1.262.II. art., merkataritzako kontratuei ere aplikatzen zaiena; MKko 54. artikulua perfekzionatze-unea bakarrik salbuesten du); aldiz, *kontratuz kanpoko obligazioa* (kalte-ordaina ematekoa) *kaltea eragin duen egitatea gertatu den lekuan* kokatzen da (Kzeko 10.9. art.).

Beste ikuspuntu batetik, obligazioa sortu den lekuak erabaki dezake obligazioa betetzeari buruzko auzia ezagutu eta ebatz dezakeen epailearen (lurralde-)eskuduntza edo eskuduntza eza. Hala ere, lurralde-eskuduntza hori zehazteko arauak ere zuzenbide substantiboaren eremua gainditu eta auzibide-zuzenbidearen eremuan sartzen dira.

2. Betetzeko edo exekutatzeko lekua: garrantzi ekonomikoa eta juridikoa

Atal honetan, obligazioa sortu den lekuari buruzko arazoa (*locus contractus* o *delicti*) alde batera utzi eta hartzekodunak obligazioa non galdatu eta zordunak non prestatu behar duen azalduko da (*locus solutionis*). Ikuspegi juridikotik, erantzuna erabakigarria izango da beti (obligazioa zuzen bete den erabakitzeke), baina, gainera, alderdi horrek duen eragin ekonomikoa interesgarria izan daiteke. ULPIANOK aipatzen duen *utilitas loci* ekonomikoki aintzat hartzekoa da: agindutako portaera betetzeko edo exekutatzeko aurrez ezarri den lekuak baliokide egin ditzake prestazioaren balio objektiboa eta hartzekodunaren interesa (dagoen tokian eskaintzen bazaio), edo hartzekodunaren interesa hustu prestazioa berez baliotsua izan arren (prestazioa jasotzeko eskubidea urruneko lekuan baldin bada). Zordunarentzat, alderantziz izango da: zordunak prestazioa bere gain har dezake bera mugitzen den eremu geografikoan betetzeko bada, edo ekonomikoki bere gain hartzeko ezinezkoa izatea urruneko tokian betetzeko bada. Exekutatzeko-lekuaren alderdi ekonomikoa garrantzitsua bada ere, agindutako prestazioaren balioari -eta obligazioa ematekoa denean- garraioaren kostua gehituko baitzaio (*vid.* ikuspegi horretatik 1.199. artikulua, *leku desberdinetan ordaindu beharreko zorrak konpentsatzea* onartzen duena), hark juridikoki duen garrantzia askoz ere handiagoa da, *obligazioa bete den ala ez* zehazten baitu eta, horren ondorioz, zorduna juridikoki aske geratzen den ala ez.

Ikuspegi horretan sakontzeko, zuzena da hemen Frantziako eta Alemaniako doktrinak zabaldutako sailkapenak aipatzea. Alemaniakoaren arabera, eta DíEZ-PICAZOK jaso duen moduan, *emateko prestazioak* honelakoak izan daitezke:

- A) Lekualdatzeko prestazioak, prestaziotzat zor den gauza hartzekodunaren tokira edo eremura eramatea agindu bada. Frantziako kategorien aldean, *emateko obligazioen* parekoa da: obligazioa beteko da gauzak -hala dagokionean zordunaren kontura eta hark arriskua bere lepora hartuz garraiatuko direnak-, *hartzekodunaren eskura* daudenean.
- B) Eskura edo jasotzeko moduan jarritako prestazioak, hartzekodunak zorduna dagoen tokian prestazioa jasotzeko edo hartzeko zama bere gain hartu badu (Frantziakoentzat, *obligazio bilagarriak*: latinez *quaero*, hots, bilatu). Hala, zordunak obligazioa beteko du zor duen gauza hartzekodunarentzat *eskuragarri* jarritz eta, hala dagokionean, hartzekodunari jakinaraziz.
- C) Igortze-prestazioak (aurreko bien tarteko kategoria; Frantziakoek ez dute bereizi), baldin eta zordunak bere kokaguneko eremuan obligazioa zuzen betetzen badu, baina, gainera, *betebehar osagarri gisa, gauza hartzekodunari iritsaraztea agintzen badu, bidaia eta arriskuak hartzekodunaren lepora* izango badira ere.

Egiteko obligazioei dagokienez, antzeko sailkapena egin daiteke (DÍEZ-PICAZO) eta bereizi, batetik, *etxeko prestazioak*, zordunak obligazioa bere egongian edo egoitzan bertan betetzen badu, eta, bestetik, *prestazio bidaiariak*, zordunak prestazioa exekutatzeko beste nonbaitera joan beharra baldin badauka. Bukatzeko, *ez egiteko obligazioek* ere zordunak agindutako jarduerarik ezak duen esparru geografikoa zehaztea eskatzen dute (debeku espliziturik ezean, hartzekodunaren interes- edo eragin-eremua ezingo da gainditu: esaterako, lehiarik ez egiteko obligazioan).

Zuzen betetako ordainketari buruzko kapituluan arazoa berriro azalduko bada ere, atal hau amaitzeko, komeni da azpimarratzea KZeko 1.171. artikulua obligazioa exekutatzeko lekua zehazteko hiru erregela orokor ematen dituela (eta gogora ekarri behar da, halaber, obligazio sinalagmatikoetan, prestaziorako adierazitako leku berean bete behar dela kontra-prestazioa ere: *vid.* 1.500.II. art.):

1. Lehenik eta behin, ordainketa exekutatu beharko da alderdiek esplizituki eta zehazki ezarri duten lekuan (adb: Askatasunaren Hiribidea, 10, lehenengo solairua) edo isilbidez eta *merkatuko erabilerak* (adb: automobila zordunaren tailerrean konpontzea) nahiz *prestazioaren izaerak* (adb: berogailua hartzekodunaren etxean jartzea) adierazten duen lekuan.
2. Gauza zehatza ematea (beste zehaztapenik ezean) *obligazioa sortzeko garaian hura zegoen tokian* beteko dela ulertuko da (beraz, noski, *eskura jartzeko* prestazioa da).
3. Gainerako kasuetan, ordaintzeko lekua zordunaren egongia izango da (itunik ezean, Kodeak, berriro ere, *etxeko prestazioa* edo *eskura jartzekoa* aukeratzen du).

III. OBLIGAZIOZKO ERLAZIOAREN DENBORA ETA PRESTAZIOAREN DENBORA

1. Lotura eta portaerak denboran kokatzea. Epemuga eta epea

Hala obligaziozko erlazioa (hura sortzea), nola prestazioa (hura exekutatzeko) leku batean koka daitezkeen bezala, bata zein bestea denbora batean ere kokatu behar dira. Aurrekoarekin parekotasuna bilatu nahian edo izanik, bereizten dira *obligaziozko erlazioaren denbora* (*dies obligationis*), *loturak eraginkortasuna duen unea* edo *aldia* zehazten duena (*efikaziazko terminoa*), eta *prestazioaren denbora* (*dies solutionis*), *agindutako portaera* -obligazioak indarra duen aldian- *galdata* eta *bete behar den data* edo *denboraldia* bereizten duena (*epemugaren* edo *exekuzioaren epemuga*, edo *prestazioak betetzeko epemuga*; *vid.* AGE 1987-III-13koa).

Obligaziozko erlazioaren efikaziak duen iraupena eta prestazioa betetzea bidezkoa izateko ezarritako denboraldia adierazteko, bi hitz erabiltzen dira: *epemuga* eta *epea*. Baliokidetzat hartzen dira biak, baina, zehazten

hasita, bakoitzak denboraldi zehatz berezia adierazten du. Zehazki, epemuga hitzak, beti, egutegiko *une jakin bat* adierazten du: epemugaren menpe dagoen obligaziozko erlazioa (haren efikazia) hasteko edo bukatzeko unea (*hasierako epemuga* edo *dies a quo* eta *bukaerako epemuga* edo *dies ad quem*), edo prestazioa denbora barruan betetzeko muga jartzen duen unea (*mugaeguneko terminoa*). Aldiz, *epe* hitzak, berez, *segidako denbora* edo *denboraldi* -gehiago edo gutxiago irauten duen- baten ideia adierazten du, zeinaren barruan obligaziozko erlazioak efektuak izango baititu edo agindutako prestazioa exekutatu beharko baita (AGEE 1986-V-5 eta 1994-X-31koak); baina epe hitza ere erabiltzen da obligazioa sortu den unearen eta hura betetzeko terminoaren artean dagoen *itxaronaldia* adierazteko.

2. Obligaziozko erlazioaren denbora zehaztea: berehalako lotura eta lotura atzeratua. Bat-bateko obligazioak eta obligazio iraunkorrak

Denboraz neurtzen dena *obligaziozko erlazioa* bera bada, hau da, *loturak zenbat irauten duen*; bi sailkapen egin daitezke obligaziozko erlazioak kontuan hartuz:

1. Obligazioa sortzen den unearen eta obligazioaren *eraginkortasunaren* artean *eperik ezarri den ala ez den* kontuan izanik, obligazioa *efikaziaz berehalakoa* izan daiteke, sortzeko unea eta indarrean jartzekoa une berean gertatzen badira (esaterako, errenta eman edo aseguruia egin eta hitzartzeko une horretan bertan indarrean jartzea), edo *efikaziaz geroratu*, indarrean ondorengo data batean jartzen bada (alokatzea indarrean egokitze-lanak egin ondoren sartzen bada edo aseguruak eragina datorren urte naturalean izango badu). Prestazioaren edo prestazioen denborari buruzko iritzia hurrengo atalean azalduko bada ere, aurreratu daiteke berehalako eragina duen obligaziozko erlazioa eta obligazio *soila* baliokideak direla, efikazia izateko ez baita itxaron behar ez (hasierako) epea iristea ezta gertaera ez ziur bat (baldintza) gertatzea ere; eta efikazia atzeratu zaion obligazioa -hemen axola duen esanahian- *epeko* obligazioa dela (zehazkiago, *hasierako epemugaduna*), baina ez da nahasi behar etete-baldintzapean dagoen obligaziozko erlazioarekin.

2. Sailkatzeko irizpidetzat *loturaren iraupena* kontuan hartzen bada, *bat-bateko obligaziozko erlazioak izango ditugu*, berehalakoak zein geroratuak izan sortzen duten loturak iraupen oso laburra badu (esaterako, salerosketa), eta, bestetik, *obligaziozko erlazio iraunkorrak*, loturak denboraldi batean irauten badu, alderdiek aurrez ezarritako *bukaerako epemuga* iritsi arte edo ordenamenduak jasotako *beste iraungitze-kausa* bat eratorri arte

(zerbitzu-alokatzeari, sozietateari eta mandatuari buruz *vid.* 1.583., 1.700. eta 1.732. art.).

Prestazioaren denbora. Epeko eta epemugatutako obligazioak

Atal honetan azaltzen den gaiak aurrez azaldu direnek baino zehaztasun eta isla handiagoa du Kode zibilean. Epeko obligazioei buruzko arauetan, legegilearen kezka nagusia *geroago bete behar den obligazioa* izateak sortzen dituen aukera eta ondorio mordoari buruzkoa da (1.125.-1.130. art.). Beraz, *prestazioaren denborari (dies solutionis delakoari)* buruz ari gara, bereziki interesdunen ikuspegitik, agindutako portaera *hartzekodunak noiz galda dezakeen* eta *zordunak noiz bete behar duen (epemuga edo exekutatzeko denbora-muga)* zehaztea beharrezkoa baita.

3.1. Obligazio hutsa eta obligazio atzeratua (edo baldintzapekoa)

Prestazioaren denbora zehazteko, Kodeak erromatar erregela tradizional hau onartzen du: *quod sine die debetur, statim debetur* (eperik gabe zor dena berehala zor da); erregela hori osatzeko, 1.113.I. artikulua, etete-baldintza baten menpeko obligazioa baztertzen du: *egin eta berehala galdagarria izango da ezein obligazio, baldin eta hura betetzea etorkizuneko gertakari (termino) edo gertakari ez-ziur (baldintza) baten menpe ez badago*.

Berehalako galdagarritasuna (statim debetur) ezartzen duen arauak *obligazio soilak* (eta suntsiarazte-baldintza baten menpekoak: 1.113.II eta 1.114. art.) bakarrik ukitzen ditu. Aldiz, *etete-baldintzapeko obligazioei* ezin zaie aplikatu, kreditu-eskubidea ziurra izan ezean (hura *eskuratzea* baldintza osatzen duen *gertaeraren menpe* baitago: 1.114. art.), galdatzeko uneari buruzko edozein adierazpen gerorako utzi behar baita. Baina, baldintza egiaztatu orduko, *statim debetur* erregela aplikatzeko eragozpenik ez dago.

Epe (edo termino) bati lotutako *obligazioak* (legegilearen hitzetan, *betetzeko egun zehatza finkatu zaien obligazioak*), eskubideak eta betebeharrak obligazioa hartzen denetik sortzen badira ere, *eguna heltzen denean bakarrik izango dira galdagarri* (1.125.I. art.), aurretik zordunak epea erabiltzeko eskubidea galdu ez badu behintzat (1.129. art.).

Hala, baldintzapeko obligazioen arazoa dagokion atalean azaltzeko utziz, legegileak egiten duen bereizketa aztertu behar da hemen, *berehala betetzeko obligazioak* (1.113.I. art.) eta *epera menderatutako obligazioak* (1.125.I. art.) alderatuz. Berez, berehala galdagarri diren konpromisoari arreta berezirik eman beharrik ez dago, obligazioen erregimenari buruzko xedapen orokorren barne dagoen erregela edo paradigma baita berehala galdatzea. Hala ere, ez dago sobera *statim debetur* erregelaren eremuari eta eraginkortasunari buruz ideia pare bat azpimarratzea:

1. Ezein obligaziok, *naturalki*, *berehalakotasunerantz* jotzen du; obligazioa berez *soila* da, hura betetzea, positiboki, egun zehatz bat (epemuga) iritsi arte atzeratu dela edo gertakari bat (etete-baldintza) gertatzearen arabera gelditu dela frogatzen ez den bitartean behintzat. Beste modu batera esanda -jurisprudentiaren hitzak erabiliz-, epemuga nahiz baldintza ez dira ustekizun (*vid.* AGEE 1987-IV-21, 1995-VI-16 eta VII-29koak); hala eta guztiz ere, horrek ez du esan nahi isilbidez atzeratu ezin denik (1.128.I. art. eta AGE 1993-IX-22koa) edo baldintza ezin denik ere *isilbidez* ezarri (*vid.* AGEE 1990-V-25 eta 1996-VII-29koak).

2. *Berehala* galdagarri izateak zordunak besterik gabe prestazioa betetzeko obligazioa duela eta hartzekodunak *ipso facto* galda dezakeela esan nahi badu ere, epemuga arin-arin iriste hori moteltzeko, zera ezartzen da: a) zordunak obligazioa betetzeko, obligazioa sortzearen eta galdagarri izatearen artean, fede onak eskatzen duen *tempus modicum* delakoa jartzen du doktrinarik zabalduenak (itxaronaldi bat, esaterako, merkataritzako zordunak, tituluak berekin exekuzioa daraman ala ez kontuan izanda, egun bat edo hamar egunetan jarria duena: MKko 62. art.); b) berandutzean jarrarazteko kodeak berak arautu duen sistemak ezarri duenez -eta berandutzea egoteko interpelazioa eskatzen denez (KZeko 1.100. art.)-, obligazioa berehala galdagarria izateak ez dakar, besterik gabe, berandutze-ondoriorik (aldiz, merkataritzako obligazioek, normalean, "epemugara iritsi eta hurrengo egunetik" sortuko dituzte: MKko 63. art.).

3.2. *Epea ezartzea, epe motak, kontatzea eta zehaztea*

Obligazioa betetzeko epemuga zehazteko, interesdunen hitzarmenek, legegilearen aurreikuspenek baita ebazpen judizialek ere har dezakete parte. Ikuspegi orokor horretatik ondoriozta daitekeenez, epea jatorriz *negozioak jarritakoa* izan daiteke, obligazioa betetzeko egun jakina alderdiek berek jarri badute (1.125.I. art.); *legez ezarritakoa*, obligazioa galda daitekeen unea ordenamenduak ezartzen badu (*vid.* HELko 17.2. art. eta KZeko 279. art.); edo *judizialki* eratua, Auzitegiak zehaztutakoa bada (1.124.III eta 1.128. art.).

Azken bi aukera horien esanahia argitu beharra dago. Hasteko, azpimarratu behar da obligazioei betetzeko epemuga nahitaez finkatzen dien arau partikular askorik ez dagoela; jarrera hori eta obligazioa berehala galdagarri dela esaten duen erregela aurrez ezartzea bat datoz (1.113.I eta 1.258. art.). Bestetik, gogorarazi behar da, halaber, gai honetan Auzitegiek egin dezaketen jarduerak ezin duela betetzeko epemugarik ez duen obligazioa, inoiz ere, geroratutako beste obligazio bihurtu (AGE 1992-I-31koa). Hemendik aurrera, orduan, epearen *iraupena*

negozioaren bidez finkatzeaz arduratuko gara, inplizituki emana edo zordunaren borondatearen mende utzia (1.128. art.).

Beraz, hipotesi arruntera itzuliz, hau da, hitzarmenez ezarritako epera etorritz, nabarmentzekoa da 1.125. artikulua egiten duen bereizketa: epemuga zehatza (jakina), obligazioa galdagarri zein egunetan izango den ondorengo une zehatz batek finkatzen badu, edo egun jakin batetik zenbatutako hainbat egun igarotzeak finkatzen badu (*dies certus an et quando*: datorren otsailaren 23a edo hogeita hamar eguneko epean); eta epemuga malqua edo ez-zehatza (ez ziurra), betetzeko unea oraindik egutegian koka ezin daitekeen etorkizuneko gertaera edo une bat bada (*dies certus an, incertus quando*). Baldintza horietan guztietan, epemugaren betekizunak betetzen dira, *eguna iritsiko dela* -eta horrekin obligazioa galdagarria izatea- ziurra baita, egun zehatza zein izango den jakiterik ez badago ere: "egun jakintzat jotzen da -zehazten du 1.125.II. artikulua- nahitaez ailegatu beharko duen hori, noiz ailegatuko den ezagutzen ez bada ere" (Jonan hiltzen den egunean: *vid.* AGE 1990-VII-20 eta 1993-XII-3koak). Interesdunek ezin dute *epemuga gisa ziurra ez den gertaera* hartu, gertatzekotan noiz gertatuko den jakin arren (ume jaioberria adin nagusiko bihurtuko den eguna -aurrez ziur ezin da jakin adin nagusi izatera iritsiko den-). Ondorioz, bukatzeko, 1.125.III. artikulua zera dio: *eguna ailegatuko den ala ez den ailegatuko puntu horretan eztabaida baldin badago, orduan obligazioa baldintzazkoa da.*

Obligazioan epemuga sartzeko erabili den forma kontuan hartuta, Kodeak, batetik, epe esplizitua biltzen ditu, obligazioak berak betetzeko egun jakina adierazi badu (1.125. art.), eta, bestetik, isilbidezko epea (inplizitua), obligazioak eperik finkatu ez baina beraren izaera edo inguruabarretatik zordunari epe bat eman nahi izan zaiola eratortzen bada (1.128.I. art.). Epea esplizituki ezarri bada, *egunetan ezarritako epeetan* egun zehatz batez geroztik kontatzen denean, hura at geratuko da zenbaketatik, epeari hurrengo egunean eman beharko baitzaio hasiera (jaiegunak kanpo utzi gabe); eta epeak *hilabete edo urtetan* finkaturik baleude, data batetik bestera zenbatuko dira; epemugaren hilabeteen zenbaketa hasten den egunaren baliokiderik ez balego, epea hilaren azken egunean emango da amaitutzat (5 eta 1.130. art.). Epea isilbidezkoa edo zordunaren borondatearen mende utzitako (*cum voluerit*) esplizitua bada, 1.128. artikulua xedatzen duenez, *Auzitegiek finkatuko dute epe horien iraupena* (AGE 1986-XI-8, 1988-VI-30, 1991-V-8, 1994-IV-13, 1994-X-31, 1995-I-27 eta 1996-VII-26koak).

Aurreko sailkapenaz gain, bada beste bat, zeinaren arabera bereizten baitira epemuga arrunta, obligazioa galda daitekeen unea adierazi bai baina beranduago betetzea ere onartzen duena, eta funtsezko epemuga, hartzekodunarentzat agindutako prestazioak interesa galtzen duen data adierazten duena. Normalean, lehenengoari buruz ariko gara, funtsezkoari trataera berezia emango baitiogu.

3.3. Epearen onuradunak

Betetzeko epemuga, normalean, negozioak ezarritakoa izanik, Kodeak biltzen du ezen obligazioari eransten zaizkion denborari buruzko zehaztapenek alderdi bien interesei erantzun dietela. Hortik hasten da 1.127. artikulua: *baldin eta obligazioetan epemuga finkatzen bada, hartzekodunaren eta zordunaren onerako ezarri delako ustekizuna egongo da.*

Ustekizun horrek (ikusiko denez, *iuris tantum* izaeraduna) *favor debitoris* delakoaren logika apurtzen du: zordunak jasaten du betebeharrak juridikoa eta, beraz, ez da harritzekoa betetzea atzeratu nahi izatea. Erromatarren logika horri jarraituz, ordenamendu gehienek (Frantzia, Alemania, Italia eta Portugal) formulazio positiboari eusten diote, alegia, epea egonik, zordunaren onuran bakarrik jarri dela usteko da, eta, horren ondorioz, epeak hartzekodunaren ahalmenak bakarrik mugatuko ditu (prestazioa ezin da galdatu epea amaitu arte, baina zordunak, obligaziotik aske geratzeko, epea amaitu aurreko edozein unetan bete dezake prestazioa: *vid.* AGEE 1985-IV-2 eta 1989-XII-29koak). Jarrera hori, ondo begiratuta, bat etorriko litzateke 1.125.I. artikulua esanahiarekin (literalki galdagarritasuna bakarrik atzeratzen du) eta, noski, 1.128.I. artikuluko esapidetan ere azaleratzen da (epe inplizitua, *zordunari eman nahi izan zaiona da -esan ez bada ere-).*

Bestalde, epea hartzekodunaren onerako bakarrik ezartzen duen erregela ezein Kodek jaso ere ez badu, doktrinak hainbat obligaziozko erlazio aipatzen ditu zeinetan, berez, hartzekoduna bakarrik baita "epearen jabe". Orduan, gehienetan gertatzen ez den bezala, hartzekodunak ez du prestazioa lehenbailehen jaso nahi, beraren interesa obligaziotik eratorritako posizio hartzekoduna luzatzea delako. Adibide moduan, gordailua aipa daiteke: gauza gordetzeko eta itzultzeko obligazioak sortu eta gordailuan utzitakoa gordailugileak (hartzekodunak) erreklamatzeko duenean itzuli behar da, kontratuan itzultzeko epe edo denbora bat finkatu bada ere (1.775.I. art.). Horren ondorioz, hipotesia horrela eratuta, epea zordunak bakarrik bete behar du eta, beraz, epea iritsi aurretik ezin du obligaziotik aske geratzeko eskatu.

Hasieran esan bezala, Espainiako Kode zibila ez da, ez zordunaren aldekoa, ez hartzekodunaren aldekoa. Aukeratu duen arauaren arabera, epea interes komunean ezarritzat hartu eta, epeak, hartzekoduna zein zorduna lotuko ditu: hartzekodunak ezin du epemuga iritsi aurretik obligazioa galdatu eta zordunak ere ezin du behartu hartzekoduna epemuga iritsi aurretik prestazioa jasotzera. Baina ustekizun hori *iuris tantum* da; alegia, interesatuetatik edonork frogatu dezake epea bere onerako bakarrik ezarri zela eta, horren ondorioz, beste alderdia bakarrik lotzen duela epeak. Kzeko 1.127. artikulua berak argitzen duenez, onura hartzekodunaren zein zordunaren aldekoa bakarrik izatea jaso daiteke kontratuaren aurreikuspen berezi batean edo beste inguruabar batzuetatik erator daiteke.

3.4. Epea indarrean dagoen bitartean ordaintzea (aurrez betetzea)

Ikusi dugun bezala, Kzeko 1.125.I. artikulua aldarrikatutako arau biribila –epeko obligazioak eguna iristean bakarrik dira galdagarriak– nabartu egin behar da, ez baita dirudien bezain zurruna.

Epea hartzekodunaren onerako bakarrik ezarri dela frogatzen bada, orduan, hartzekodunak edozein unetan galda dezake prestazioa (1.127. art.). Kasu horretan zordunak hartzekodunaren eskaera onartzen badu, berez, ez da aurrez ordaintzea izango. Arrazoibide bera egin behar da alderantzizko kasuan ere, epea zordunaren onerako bakarrik ezarri, hark epea erabiltzeari uko egin eta, eguna iritsi aurretik, hartzekodunari ordainketa eskaintzen badio: zordunari ezin zaio epeari uko egitea galdatu, baina, egiten badu, aurrez betetzen du eta aske geratzen da.

Ikusitako kasuak *ante diem* egindako ordainketa hipotesiak dira, epeak zordunaren edo hartzekodunaren alde jokatzen duenean eta horiek epea heldu baino lehen kobratu edo ordaindu nahi dutenean. Printzipioz, hala ere, erregela orokorra kontrakoa da: *geroratutako obligazioa ezin da aldeztu aurretik galdatu*. Arau orokorrari jarraituz, beraz, ba al dago, egoera arruntetan, obligazioa aurrez betetzeko aukerarik? Eta, zordunak aurrez betetzen badu, betetako prestazio hori errepikaezina ote da?

Kodeak aurrez betetzeko ahalmen horri buruz zehazki ez du ezer ere esaten; beraz, zordunak, *epemugara iritsi aurretik ordaintzeko eskubidea duenik ezin da esan*, epea bien onerako edo hartzekodunaren onerako bakarrik ezarritakoa bada (*vid.* AGE 1982-I-29koa). Hala ere, 1.126. artikulua, obligazioa aurrez bete dela aurrez suposatuz (oraindik galdaezina bazen ere) betetze hori zuzena dela adierazten du: *epeko obligazioetan, garaiaren aurretik ordaindu dena ezingo da atzera eskatu (errepikatu)*. Arauak ez ditu bereizten betetze osoa eta ordainketa partzialak; *ordaindutakoa* berriro ezin dela eskatu adierazten du; hau da, ordaindu ez den zatia gainean obligazioa eta epea indarrean dago. Hala ere, zordunak epea iritsi baino lehenago hartzekodunari zorra errakuntzaz ordaindu badio, eta errakuntza dagoela frogatzen badu, 1.126.II. artikulua hartzekodunari ordaindutakoaren fruituak eta interesak galdatzeko eskubidea ematen dio. Eskubide hori egikaritzeko orduan, xedapenak ez du bereizten zordunaren fede ona edo txarra, ezta errakuntza-epearen existentziari edo iraupenari buruzkoa den ere.

Zordunaren erreklamazioa bidezkoa den ala ez ikusteko eta haren edukia zehazteko, honako hau hartu behar da kontuan:

1. Errakuntzaz behar baino lehenago ordaindu bada, ezin da prestazio nagusia erreklamatu (ordaindutakoa errepikaezina dela esaten du 1.126.I. artikulua eta orain azaltzen den artikulua horren bigarren leerroaldea ez da aurrekoaren salbuespena; *vid.* 1.895. eta 1.901. art.). Kzeko 1.126.II. artikulua *interusurium* delakoa

erreklamatzeko bidea bakarrik ematen du, hau da, prestazioak *solvensari* eman ziezazkiokeen onurak (interesak edo fruituak), ordainketa egiten denetik epea bete arteko tartean.

2. Egiteko edo ez egiteko obligazioa aurrez bete bada, edo emateko obligazioa izanik fruiturik ematen ez duen gauza bada, ezin da *interusurium* delakoa erreklamatu. Emandakoa diru kopurua edo fruituak ematen dituen gauza bada soilik aplikatuko da Kzeko 1.126.II. artikulua.

3. Aurrez ordaindu edo iraungitzen den zorrak zordunaren aurka interesak sortzen baditu, orduan ere, interesik ezin da erreklamatu. Kasu horretan, aurreratutako ordainketa onartu bada, aurreratutako kopuruak sortzen dituen interesak geldiaraztea da *solvensak* lortzen duen konpentsazioa (hala dagokionean, aurreratzeagatik ezarritako zigorra kenduta).

4. Ordainketa -*solvensaren* okerragatik aurrez jasotakoa- jaso duen epeko hartzekodunari *percipiendi* fruiturik --hau da, lortzea izan baina zabarkeriagatik lortu ez dituen fruiturik-- ezin zaio inoiz erreklamatu (balizko bere fede gaiztoa ez baita kontuan hartzen: *vid.* 1.896. art.). *Benetan jasotako fruituak* bakarrik erreklamatu dira. Fruitu kopurua zenbatekoa den frogatzea *solvensari* dagokio; ordaindutakoa diru kopurua bada, *accipiensak* izandako irabazia frogatu beharrik ez badago ere, diruaren legezko interesa bakarrik erreklamatu da (*vid.* 1.108 eta 1.896. art.).

3.5. Epea erabiltzeko eskubidea galtzea (epemuga aurreratzea)

Hartzekodunaren erabakiz (epea bere onerako bakarrik ezarri delako) epea aurreratzeko aukera aparte utziz, beste hainbat kausaren ondorioz ere, *aurrez galda* daiteke *epeari lotutako zorra*. Zenbaitetan, epemuga aurreratzen da interesdunek borondatearen autonomiaren arabera horrela erabaki dutelako eta, inoiz, prestazioa aurrez galdatzea arauzko aurreikuspen zehatzek baimentzen edo dekretatzen dutelako. Beraz, epemuga aurreratzeko aipatutako lehen hipotesiak *jatorriz negozioak ezarritakoak* dira, eta, gainerakoetan, epemuga *legezko xedapenez* aurreratzen da. Bestalde, bigarren sailkapen batek, aurreratutako epemugaren funtsa ez, baina bereziki gauzatzeko modua aintzat hartuz, honako hauek bereizten ditu -batik bat legeak aurreikusitako aurrez galdatzeko hipotesien artean-: epemuga *automatikoki* aurreratzea eta epemuga *hartzekodunaren borondatez* aurreratzea. Aurrenekoetan, arauak berak erabakitzen du, nahitaez, epeko obligazioaren epemuga aurreratzea (1.915. art.); bigarrengoetan, legegileak geroago kobratzea arrisku larrian jartzen duten inguruabarrak finkatu eta hartzekodunari, nahi badu, hasieran geroratutako zorra berehala galdatzeko ahalmena ematen dio (1.129. art.). Azter ditzagun, banan-banan, aurreratze-hipotesiak:

- 1) **Alderdiek epemuga aurreratzea.** Epemuga aurreratzeko klausulak kontratuan bertan ezar daitezke. Zalantzarik gabe, hartzekodunak eta zordunak eperik gabeko obligazioa hitzar badezakete, arrazoi gehiagorekin erabaki dezakete ezarritako epea (hartzekodunaren onerako bakarrik ezarri ez dena) agortutzat jotzea (automatikoki edo hartzekodunaren erabakiz) zehaztutako inguruabarrak gertatu orduko (adb: zordunak higiezin jakin bat besterentzen badu). Beharbada, kontsumitzailea babesteko, erabaki daiteke abusuzkoak diren klausulak *inter partes* erlaziorako efikaziarik gabeak direla. Baina gauzak ez dira hain errazak negozioak berak aurreratutako epemugak *hirugarrenentzat*, bereziki zordunaren beste hartzekodunentzat, duen efikazia jokoan sartzen bada. Arazo horren ildotik, epemuga aurreratzeko klausulak (edo kausak) *inskribagarriak* edo *inskribaezinak* diren zehazteko, Erregistroen Zuzendaritza Orokorrek adierazpen ugari egin ditu. Hala, ENZOE 1992-IV-24koak gogorarazten duenez, klausula inskribagarria da, besteak beste, epemuga aurreratzeko ahalmena ematen duena, hipoteka-hartzekodunari zor zaion edozein kopuru ez ordaintzeagatik, zergak eta kontribuzioak ez ordaintzeagatik, finkan eskrituran jaso gabeko kargak agertzeagatik edo ezarritako errenta baino gutxiagotatik alokairuan emateagatik; aldiz, Erregistroan ez da jasoko epemuga aurreratzeko klausularik, beraren funtsa deklarazio faltsua egitea, kontratua ez betetzea, hipotekatutako finka besterentzea edo bahitzea, edo edozein exekuzio hastea bada (ildo berean, ENZOE 1994-III-17, 1996-VII-22 eta 1998-I-30ekoak, horiek zehaztasun gehiagorekin).
- 2) **Legeak ezarri eta hartzekodunak epemuga aurreratzeko duen ahalmenari buruzkoa da, oro har, KZeko 1.129. artikulua.** Hor adierazten denez, aurreikusten diren hipotesietan, zordunak epea erabiltzeko eskubidea erabat *galduko du*, beraren onerako (bakarrik nahiz ez) ezarritakoa izan arren. Ondorioz, hartzekodunak prestazioa (kasurik txarrenean ere, berme eraginkorra) galdatzeko baimena du, hasieran ezarritako egunaren zain egon beharrik izan gabe (*vid.* 1.125.i. art.). Nahikoa da honako premisa hauetako bat gertatzea hartzekodunak ahalmen hori egikaritu ahal izateko:

1. Zorduna kaudimen-gabezian erortzea. “Zordunak obligazioa hartu eta gero kaudimenik ez badu, hark zorra bermatzen ez badu behintzat” (1.129.1. art.). Beraz, geroratutako obligazioa egin aurretik kaudimenik ez izatea ezin da arrazoitzat argudiatu zorra betetzea aurrez galdatzeko: jadanik kaudimengabeari emandako epeak errespetatu behar dira. Gainera, epemuga aurreratzeko ahalmena egikaritzeko unean, kaudimenik ezak iraun behar du (desagertua ez egotea). Bestalde, zorduna kaudimengabea dela jotzeko, beharrezkoa da haren ondareko aktiboa (bahitu ezineko

ondasunak kenduta) jadanik epemugara iritsitako zorren kopurua (beraz, oraindik galdagarri ez direnak, eta horien artean aurreratzea erabaki behar den geroratutako zorra, kontatu gabe) baino askoz ere txikiagoa izatea. Benetako defizit-egoera hori dagoela ezin da esan behar besteko ondareak *likideziarik eza* duenean; hala ere, epemuga aurreratu nahi duen hartzekodunari ezin zaio eskatu ondare-urritasuna azken zentimoraino frogatzea: zantzuen bidez antzeman dezake, konkurtsoa eskatzeko baimena ematen zaionean bezala. Nolanahi ere, zordunari aurretik konkurtso- zein kiebra-egoera deklaratu bazaio, epemuga aurreratzeko ahalmena desaktibatuta geratzen da, deklarazio harekin *ipso iure* aurreratzen baita epemuga (Kzeko 1.915.I. art.). Azkenik, 1.129.1. artikuluko presupostuak osatu eta hartzekodunak epemuga aurreratzea aukeratu ostean, oraindik ere, zordunak eskari hori *indarrik gabe utz* dezake *zorra bermatzen badu*. Arauak ez du besterik eranstean, baina eman beharreko bermeak hartzekoduna bera harekin etsitzeko adinakoa edo epaileak nahikotzat deklaraturia izan behar du.

2. Eskainitako bermeak ez eratzea. "Hartzekodunaren alde *egiletsi beharreko* bermeak ematen ez baditu" (1.129.2. art.). Dirudienez, legegileak zera du buruan: zordunak esplizituki eta bereziki *agindutakoa* ez betetzea, gerorapena lortu baitu eskaini bai baina eman ez dituen bermeengatik. Premisa beteko da *bahitura nahiz hipoteka eratzeako promesa* egin bada (*vid.* 1.862. art.); era berean, fidatzailea emateko agindua (ganorazkoa eta formala) ez betetzea ere nahikoa izango da. Kodeak, 2. zenbaki honetan, ez du esaten hartzekodunak zorra aurrez eskatzea zordunak indarrik gabe utz dezakeenik, baina, zordunak agindutako *bermea modu eraginkorrean* ematen duen unetik hasita, epemuga aurreratzeko ahalmen hura gainbehera etorri dela onartzeko eragozpenik ez dago.

3. Emandako bermeak narriatzea edo desagertzea. "Bermeak ezarri eta gero berezko ekintzaz gutxitzen badituzte eta ustekabeko kasuz desagertzen badira, segurtasun bereko beste berri batzuekin berehala ordezkatzeko ez badira behintzat" (1.129.3. art.). Atal horrek bi hipotesi jasotzen ditu: *a)* bermeen balioa *narriatzea edo gutxitzea*, baldin eta zordunaren jarduerari *leporagarri* bazaio (bermea hipotekazkoa bada, HLko 117. artikulua, aurreratzea galdatzearen aukera gisa, narriatze- edo hondatze-akzioa aurkezte du); *b)* bermeak *suntsitzea edo desagertzea*, zordunaren portaerarekin inolako erlazorik ez badu ere: desagertzea, *ustekabeko kasuz bada ere*, zordunaren lepora izango da, eta, beraz, hark epea erabiltzeko bere eskubidea galduko du (*vid.* 1.105. art.). Nolanahi ere, zordunak, epea erabiltzeko bere eskubidea ez du galduko, narriatutako bermea berehala osatzen badu edo desagertutakoak ordezkatzeko beste berriak, balioz berdinak,

jartzen baditu (legegileak, modu ez oso aproposan, "segurtasun bereko" esapidea erabiltzen du).

Bukatzeko, beste hipotesi bat aipatu behar da. Legeak, zordunari *konkurtsoko edo kiebra-egoera deklaratzeko* bazea, *automatikoki eta oro har*, zorren *epemuga aurreratzen* du. Konkurtsoko-deklarazioak *konkurtsokoaren epeko zor guztiak epemugara ekartzen* ditu fikzio bat eginez (kreditu guztien zerrenda egin beharko baita ordainketa-prozedura kolektiboan), eta, "kiebra-deklarazioaren arabera, kiebra jotakoak betetzeko dituen zorrak *hura gertatu den datan epemugara iritsi direla* joko da" (MKko 883. art.). Arau biek exekuzio kolektiboko prozedura hasi eta oraindik epemugara iritsi ez diren kredituak galdatzeko ahalmena aurreratzen dute. Epeko hartzekodunek ere (hartzekodun sendotuak baitira, etete-baldintzapean daudenak ez bezala; azken horiek horrelako prozeduran dituzten arazoei buruz ezein Kodek ez du ezer esaten), beren zordunaren ondarea kitatzen denean dagokien ehunekoa jasotzea da helburua. Batik bat, erabaki horrekin, eta kutsu "babeslea" egonik ere, konkurtsoko edo kiebrako masa pasiboa ordaintzeko mekanika argitu nahi da. Xede hori lortzeko, batetik, hartzekodun bakoitzaren jarrera partikularra alboratzen da (geroratutako kreditu guztiek *ipso iure* jotzen dute epemuga eta interesak sortzeari uzten diote) eta, bestetik, *itxurazko epemugaratze* bat nahikoa da ("*datan, epemugara iritsi direla joko da*", zehazten du MKak), berez kreditu bakoitzak galdatzeko data duela kendu gabe; izan ere, bakoitzaren epemugak erabaki dezake pribilegioagatik kredituaren lehentasuna eta, noski, kreditu bakoitza ordaintzeko garaian egin beharreko "beherapena" neurtuko du. Ezin baita ahaztu (1.129. artikuluko hipotesietan ez bezala), *ordainketa obligazioan aurreikusitako epea baino lehenago egiten bada, diruaren legezko interesari dagokion beherapenarekin egingo dela* (MKko 883.II. art.). Hala ere, XIII. gaian jorratuko dugu konkurtsoko-adierazpena, 22/2003, uztailaren 9ko Konkurtsoko Legea aztertuz (KZeko 1.912.-1.920. artikuluek indargabetu dituen).

4. Epemuga arrunta eta epemuga funtsezkoa: data jakineko negozioak

Kode Zibilaren ikuspegitik, epemugak (arruntak), esan denez, *prestazioa noiz galda daitekeen* erakusten du (1.125.I. art.) eta, horren ondorioz, *zorduna noiztik aurrera jar daitekeen edo erortzen den berandutzean* (1.100. art.). Baina, zordunak prestazioa berehala betetzen ez badu, *geroago bete dezake*; hori bai, agindutako prestazioari hartzekodunari sortutako *kalte-galeren ordaina* gehituz (1.101. art. eta AGE 1994-VII-20koa). Noski, geroago betetako prestazioak *hartzekodunaren interesa asetzen* du oraindik ere.

Erregimen arrunt horren ondoan, badaude aintzat hartu beharreko beste hipotesiak, *data jakineko edo funtsezko terminodun negozioak direlakoak*, horietan "prestazioak eta epeak bat egin eta *berandutzeak ez-betetzea*

baitakar" (CARDENAL FERNÁNDEZ, MONTÉS PENADÉS). Beste modu batera esanda, hipotesi horietan, hartzekodunarentzat interesa du prestazioak une jakin batean edo aurretik betetzen bada bakarrik (kontzertu edo ikuskizun baterako sarrera erostea, emanaldi jakin batean parte hartzeko agindua), edo, prestazioa berez interesgarria izanik, *ezarritako eguna igaro ostean, haren balioa nabarmenki txikitzen* da (kargu bati zina edo promesa egiteko jantzia eskuratzea).

Aipatutako aniztasunari kasu eginez, funtsezko epemuga objektiboa edo ez-berezkoa eta funtsezko epemuga subjektiboa edo berezkoa bereizten dira; lehenbizikoa balio ez izate hori prestazioaren izaeratik sortzen bada izango dugu, eta bigarrena, berriz, funtsezkotasuna esplizituki edo esan gabe interesdunek hitzartutakotik eratortzen bada (prestazioak, objektiboki hartuta, hartzekodunarentzat oraindik balio badu ere). Italiako ordenamenduan, funtsezko epemuga duten bi hipotesi horiek, prestazioa garaiz bete ezean zorduna behin betiko ez-betetze egoeran jartzen badute ere, hartzekodunaren ahalmenak desberdin tratatzen dira: a) epea izaeraz *objektiboa* (*absolutua* ere deitu daitekeena) bada, prestazioa epemugan ez betetzeak *berehalako eta konponezineko ez-betetze* egoera sortzen du eta, beraz, hartzekodunak ezingo du jadanik prestazioa (berez, baliorik gabea) galdatu; b) aldiz, funtsezko terminoa *subjektiboa* (edo *erlatiboa*) bada, hartzekodunak prestazioa betetzea eska dezake oraindik ere, baldin eta epea igaro eta hurrengo hiru egunetan eskatzen badu. Bigarren kasuan, geroago betetzeko aukera ez da erabat kentzen, denboran mugatu eta hartzekodunaren borondatearen arabera geratzen bada ere.

Espainiako ordenamendu juridikoan, Kodeak ezer esaten ez duenez, egileen eta jurisprudentziaren doktrinak antzeko eskema bat errepikatzen jotzen du, oinarritzat KZeko 1.255. artikulua aldarrikatutako itun-askatasuna hartuz edo, hitzarmen berezirik egon ezean, 1.100.II.2 eta 1.124.III. artikuluek agintzen dutena hartuz. Alderdien autonomiari dagokionez, inolako zalantzarik ez da haiek hitzar ditzaketela ezarritako epearen funtsezko izaera eta epea ez errespetatzeak sortuko dituen ondorioak (prestazioa geroago betetzeko ezinezkotasun absolutua eta automatikoa, edo, hartzekodunaren borondatearen arabera, geroago galdatzeko aukera). Baina, alderdiek terminoa funtsezkoa denik adierazi ez badute edo denbora barruan ez-betetzearen eraginak ezarri ez badituzte, interes-gatazka konpontzeko Kodean jasotako gidabide orokorrak hartu behar dira:

a) Epea izaeraz funtsezkoa dela esan daiteke, baldin eta prestazioaren izaera eta inguruabarretatik hura betetzeko *garaia izendatzea obligazioa egiteko arrazoi erabakitzailea* izan zela ondoriozta badaiteke (1.100.II.2. artikulua horrela eratzen du zordun ez-betetzaileraren berandutze automatikoa);

b) Obligazioa betetzeko (isilbidezko) funtsezko epemuga hori igaro ostean, hautazko konponbidea sortzen da: a') ez-berezko epearen ereduari jarraituz, (garaiz kanpoko) prestazioa *ezinezko bihurtu dela* jotzea eta,

horren ondorioz, zordunak, nahi izanda ere, ezin du bete, eta hartzekodunak ezin dio prestazioa galdatu, *alderdiek lortu nahi zuten helburu praktikoa zapuztu delako* (AGEE 1947-XII-10, 1948-I-27, 1954-IX-24, 1963-X-25, 1967-I-17 eta 1972-IV-29koak); *b'*) edo defendatzea zordunak obligazioa bete ez izan arren hartzekodunak oraindik ere aukeratu dezakeela (1.124. artikulua elkarrekiko obligazioetarako ezartzen duen bezala) prestazioa (oraindik interesatzen zaiona) geroago galdatzea edo obligazioa suntsiaraztea -*berezko* funtsezko epemugetan aitortzen den aukerarekin antza du aukera horrek-, baina berezitasun batekin: obligazioa suntsiaraztea aukeratzen badu, Auzitegiek nahitaez dekretatu behar dute, epea berrezartzeko bidezko kausarik ez baitago (1.124.III. art.). Bada, jurisprudentziak lehen bidetik jotzen duela ematen badu ere, bigarrenak -*prestazioa geroago galdatzeko aukera hartzekodunaren borondatearen arabera* uzten duenak- jokoan dauden interesak egokiago zaintzen ditu eta hobeto txertatzen da Espainiako ordenamenduan (MONTES PENADÉS; *vid.* AGE 1991-I-29koa).

IV. BALDINTZAPEKO OBLIGAZIOA

Obligazio soiletan eta terminoko obligazioetan (zeinak osatuak sortzen baitira, berehalako edo geroratutako efikaziarekin) ez bezala, *baldintzapeko obligazioetan eskubideak eskuratzea, eta aurretik eskuratutakoak iraungitzea edo galtzea, baldintza hori osatzen duen gertakariaren menpe egongo da* (1.114. art.). Hau da, obligazioa baldintzapekoa dela esateko, funtsezkoa da hura *egiteko unean behin betiko* efektuak sortuko dituen ziur ez jakitea, efektuak sortzea zerbait gertatzera lotzen delako (etete-baldintza), edo sortzen diren behin-behineko efektuak zerbait gertatzen bada ezabatu egingo direlako (suntsiarazte-baldintza). Berez, ziurgabetasunak eta mendekotasunak interesdunen borondate berezitik sortu behar dute; horren ondorioz, interesdunek ezarritako parametroetan bakarrik hartuko dute obligazioa (mendekotasunik ezean, obligazioa baldintzarik gabe sortzen da: *vid.* 1.113.I. art. eta AGE 1996-VII-29koa).

1. Kontzeptua, funtzioa eta baldintza motak

1.1. Baldintzaren esanahi orokorra eta berezia

Esanahi orokorrean, kontratuaren erregelak osatzen dituzten *hitzarmen edo klausula* bakoitzari deritzo "baldintza" (*vid.* 1.203.1 eta 1.255. art.; AGE 1983-IV-27 eta 1995-VI-16koak). Kodeak berak, zenbaitetan, zerbait doan emateari gehitutako *karga edo zama* (hots, *modua*: 647. art. eta AGE 1988-IV-15ekoa) aipatzeko eta interesdun baten inguruabarrak ere adierazteko (879.III. art.) erabiltzen du hitza. Baina, esanahi teknikoan, baldintzak (*condicio* delakoak) adierazten du, batetik, *gertaera ez-ziurra*, hura gertatzearen menpe baitaude obligazioaren efektuak, eta, beste ikuspegi batetik, subjektuak bere borondate-deklarazioari jarritako muga,

zeinaren arabera mendekotasun hura ezartzen baita (ALBALADEJO, ÁLVAREZ VIGARAY).

1.2. *Betekizunak: ziurgabetasuna eta borondatezkotasuna*

Ezein gertaerak, baldintza gisa jartzeko, bi betekizun izan behar ditu:

1. **Gertakizun ez-ziurra izatea** (*incertus an*), hau da, *ez da segurua* gertatuko den (*gertatzeko aukera* handiagoa edo txikiagoa den kontuan izan gabe: ALBALADEJO). Ezin da jakin gertaera *gertatuko den ala ez*. Ziur jakin ezin dena gertaera *gertatuko den unea* bada, baina, zalantzarik ez badago ziur gertatuko dela, gertaera hori *epemuga* da (*certus an, incertus quando*: 1.125.II. art. eta AGE 1980-XII-30ekoa); aldiz, gertaera iritsiko den ala ez ziur ezin bada jakin, *baldintza* da (*incertus an, certus* edo *incertus quando*: 1.125.III. art.). Obligazio bat baldintzazkoa edo epemugakoa den jakiteko, ez da nahikoa interesdunek erabilitako hitzak bakarrik kontuan hartzea ("ehun emango dizkizut, *baldin eta...* edo *...z gero*"); beti, aukeratutako *gertakizunaren ziurgabetasuna edo ziurtasuna* aztertu behar da, baldintza ezar baitaiteke (denborazko) adberbioa den *...z gero* aurretik jarritz (bulegoa irekiz *gero*, ehun emango dizkizut) eta epemuga ezar baitaiteke (baldintzazko) juntagailua den "baldin eta" erabiliz (*baldin eta* Josu hiltzen bada, ehun emango dizkizut).

2. **Gertakizuna interesdunek beren borondatez lotu behar dute negozioira**; hau da, gertaera ez du eskatzen ez legeak, ez eta gauzek berez duten izaerak ere. Horrela bakarrik esan daiteke baldintza negozioaren elementu akzidentala (gerta daitekeena) dela: subjektuak jarri du, jartzeko beharrik izan gabe (ALBALADEJO). Baldintza egoteko, interesdunek beren borondatez jartzea eskatzen denez, ez dira baldintza *condicio iuris* delakoak. Horietan ere, obligazioaren efikazia zerbait gertatzeak ekarriko du, baina legegileak berak ezarritako mendekotasuna dago (adibidez, ezkontza-kapitulazioak indarrean sartuko dira ezkontza egiten bada bakarrik: *vid.* KZeko 1.334. art. eta AGE 1994-X-18koa). Beste ikuspegi batetik, ohartarazi behar da baldintza ezartzeko aukera posible dela interesdunen autonomia mailarik gorenera heltzen den negozioetan (kontratuen eta testamentuzko xedapenen eremuan) eta kanpoan geratzen dela legearen aginduz *nahitaez soilak* izan behar duten borondate-deklarazioetan (*actus legitimi*: adopzioa, emantzipazioa, ezkontza, senipartea esleitzea, jaraunspena onartzea eta zapuztea).

1.3. *Baldintzaren balio praktikoa*

Borondatezko deklarazioa baldintzatzeko aukerak, oro har, *autonomia pribatua izugarri zabaltzen* du, eta, horri esker, subjektuaren

borondateak botere subiranoa du *bere kontu eta aferen testuinguru juridikoari buruzko erabakiak hartzeko* (VON TUHR). Hain zuzen ere, gertakizun baldintzatzaile bat diseinatu eta obligazioan txertatzeak obligazioa moldatu eta hainbat helburu indartuko ditu: a) *agindutakoaren efektuak etorkizuneko aukeretara egokitzea*; horrela, lotura sortuko da bakarrik bilakaerak gustuko egoera sendotzen badu (mila emango dizut, loteria suertatzen bazait); b) berez garrantzirik ez duten *norberaren motibazioei transzendentzia juridikoa ematea* (dibortziazten banaiz, etxea milioi batean salduko dizut); c) *beste norbaiten portaera eragitea*, obligatzera iritsi gabe, bizigarri gisa, prestazioa eskaini eta aginduz, baina *sub condicione*, hots, nahi den norabidetik joaten bada hura (autoa oparituko dizut, lizentzia amaitzen baduzu).

1.4. Baldintza motak

Bereizketa orokor batek (aho batez onartu gabeak), batetik, benetako baldintzak (*berezkoak*) eta, bestetik, teknikoki baldintzak ez direnak (*ez-berezkoak*) bereizten ditu. Hala ere, ez dago soberan gogoratzea ez-berezkotzat hartzen direla, borondatezkoak ez direlako, *condicio iuris* direlakoak. Aldiz, beste betekizuna falta zaielako, hau da, ziurgabetasunik ez dutelako, **ez-berezkotzat** jotzen dira honako hauek ere:

A) **Halabeharrezko edo ezinezko baldintzak**. Adjektibo horiekin adierazi nahi dira nahitaez gertatu beharreko gertaerak (Maidier hiltzen bada: *halabeharrezko* baldintza) edo aldezturik jakinda gertatzea ezinezkoa duten gertaerak (ilargira bizikletaz iristen bazara: *ezinezko* baldintza). Lehen hipotesian, obligazioa, berez, benetako *termino ez-seguruko* obligazioa da. Ezinezko baldintzei dagokienez, honako hauek bereizi behar dira hurrenez hurren: a') testamentuan ipinitakoak; horiek *ez jarritzat joko dira* (792. art.); b') kontratuan jarritakoak; horiek ondorio desberdinak sortuko dituzte gertatu ezin den hura egiaztatu behar den ala ez kontuan izanda: a'') *ezinezko zerbait egiteko baldintzak bere menpe duen obligazioa deuseztatzen du* (1.116.I. art. eta AGE 1985-XII-18koa); b'') *ezinezkoa den zerbait ez egiteko baldintza ez jarritzat joko da* (1.116.II. art.).

B) **Baldintza ez-moralak edo legez kontrakoak**. Kode zibilaren ustez, mota horretakoak dira *ohitura onen kontrako* eta *legez debekatutako* baldintzak. Ezinezko baldintzek jasotzen duten trataera bera dute (*vid.* 792 eta 1.116. art.). Egileek ohikoa dute zehaztea legez kontrakotasuna beti ez dela gertaeratik bertatik eratortzen; obligazioa baldintzatzea, berez, bakarrik izan daiteke legezkoa, kasu horretan, gertaera baldintza gisa jartzeak legez kontrakotasuna edo ez-moralotasuna bultzatzen badu (ALBALADEJO). Legezkoa ez den gertaera bat erabil daiteke baldintza gisa, hura

gertatzea ez badago alderdien borondatearen esku (automobila lapurtzen badizute, kolpatzen bazaituzte).

C) **Oraingo edo iraganeko baldintzak.** Azaldu denez, *iraganeko gertaerak* (*oraingoak* ere), zehazki, *ziurgabetasunik* ez du; hala ere, 1.113. artikulua gertaera hori baldintza gisa erabiltzea baimentzen du interesdunek ezagutzen ez badute (*vid.* AGE 1995-VI-30ekoa). Doktrinak nahiago du *condicio in praeteritum vel praesens relata* delakoa *ez-berezkotzat* jotzea, iragandako edo egungo gertaera baten menpeko obligazioa *ez baitago gertaera horren arabera* (ez dago *mendetasunezko* egoerarik); gehienez ere, gertaera gertatu dela premisatzat emanda egin izango da obligazioa, eta, beraz, *ab initio* geratzen da obligaziora lotuta edo obligaziotik aske. Hala ere, premisa hori gertatu den ala ez egiaztatu arte, benetako baldintzaren itxaronaldirako ezarritako araudia aplikatu daiteke ere. Posible da -noizbehinka bakarrik izango bada ere- interesdunek *zerbait gertatu den ala ez jakitea* gertaera baldintzatzaile (berezko esanahian: gertaera ez-ziur eta etorkizuneko) gisa hartzea (adibidez, prentsan agertutako hil-mezuak dioenez, ea benetan hil egin den).

Berezko baldintzak (*condiciones facti*: gertaera ez-ziurra, interesdunek jarria) azaltzeko, hiru sailkapen aipatu behar dira:

A) *Etete-baldintzak eta suntsiarazte-baldintzak.* Baldintza gisa jarritako gertaerak obligazioaren gain duen *eragina* kontuan hartuz egiten da bereizketa hori. *Etete-baldintzak* egindako *obligazioaren efikazia hedatzea atzeratzen* du -eskubideak eskuratzea eteten du-ziurgabetasunak irauten duen artean (*condicio pendens*), hau da, aukeratutako gertakaria gertatu arte -gertatzen bada- (*vid.* 1.114. art. eta AGE 1994-XI-11koa). *Suntsiarazte-baldintzak* obligazioaren *efikazia ez du eragozten*, berehala sartzen baita indarrean, baina, betetzen bada, *jadanik eskuratutako eskubideak suntsiaraztea edo galtzea* ekarriko du (*vid.* 1.113. II eta 1.114. art.). Oinarritzko erdibitze hori baztertu gabe, baldintzak beste hirugarren modu batean ere funtziona dezake (modu *aldatzailean*), obligazioaren efikazia edo suntsiaraztea ez, baina, baldintza gisa jarritako gertakizuna gertatzen den ala ez kontuan hartuz, modu aukerakoan hitzartutako efektuetatik zeinek izango duten indarra erabakitzen badu (autobia egiten bada, lursail hori salduko dizut; bestela, beste hura: *vid.* Díez-Picazo eta Gullón; AGE 1993-VII-19koa).

B) *Baldintza positiboak eta baldintza negatiboak.* Baldintza gisa hartzen den *gertakariaren egiturari* begiratzen dio sailkapenak. Kodearen hizkeran (*vid.* 1.117 eta 1.118. art.), baldintza *positiboa* da obligazioak efikazia izateko *zerbait gertatu* behar badu (ikasgaia gainditzen baduzu); baldintza *zerbait ez gertatzea* bada, orduan baldintza *negatiboa* da (ikasgaia gainditzen ez baduzu). Dena den,

baldintza benetan mota batekoa zein bestekoa izatea ezartzerakoan erabilitako esapidearen arabera da (esaterako, ezkontzea gertaera positiboa izanik, *ezkongabe ez egoteko* baldintza edo *ezkontzeko* baldintza ezar daiteke). Erabakigarria zera da: aukeratutako gertaerak *abiapuntuko egoera aldatzea* (baldintza *positiboa*) edo egoerari bere horretan *eustea* (baldintza *negatiboa*: *ezkongabe egoten bazara, ezkontzen ez bazara*).

C) Baldintza ustekabekoak, aukerazkoak eta mistoak. Gertakariaren *izaera* kontuan hartuz, baldintza *ustekabekoa* izango da gertakaria gertatzea *zortearen* edo *hirugarren baten borondatearen* arabera bada; baldintza *aukerazkoa* izango da gertakaria gertatzea *interesdunetako baten borondatearen* arabera bada; eta baldintza *mistoa* da gertakari hura zati batean *interesdunaren borondatearen* arabera bada eta beste zati batean *zortearen* edo *beste norbaiten borondatearen* arabera bada. Berez, kategoria horietatik interesgarriena *aukerazko* baldintza da, 1.115. artikulua dioenez, "baldintza betetzea *zordunaren borondate hutsaren arabera bada, baldintzapeko obligazioa deuseza* izango" baita. Baina zigor horrek ez du harrapatzen ez *hartzekodunaren borondatearen* arabera bada (bakarrik) den gertaera (erosteko aukera: AGE 1995-II-4koa; KZeko 1.453. art.), ez eta baldintza betetzea *zordunaren borondatearen* arabera bada *bakarrik* ez den hipotesia ere (habearte batzuk eraikitzea: AGE 1993-XII-3koa). Bi hipotesi horiek benetako baldintzatzat hartu behar dira, *zortearen* edo *hirugarren baten borondatearen* menpe daudenak bezala; azken bi horiek 1.115. artikulua arautzen ditu esplizituki: "*zoriaren edo hirugarren baten borondatearen menpe balego, Kode honen xedapenen arabera* efektu guztiak sortuko lituzke obligazioak".

Beraz, *zordunaren erabakiaren arabera* aukerazko baldintzetan, honako hauek bereizi behar dira: a) aukerazko baldintza *hutsak*, gertaera burutzea *zordunaren nahiaren esku bakarrik* badago (*si voluero*: ordularia oparituko dizut *nahi badut*), edo *eraginik* edo *nekerik gabeko jardura* bada (etxea salduko dizut *eskua altxatzen badut*); horietan bakarrik izango da deuseza obligazioa, borondatearen arabera obligazioa hartzea eta oraindik obligaziorik ez hartzea gauza bera baitira; b) aukerazko baldintza *soilak*, baldin eta gertaera burutzeak, neurri handi batean obligatuaren borondatearen arabera badago ere, aldeko abagunea edo garrantzi bateko jardura eskatzen badu (etxea salduko dizut *unibertsitatez aldatzen banaiz*); orduan, baldintzapeko obligazioak dagozkion efektuak sortuko ditu (*vid.* AGE 1992-X-31, 1993-IX-30, XI-15 eta XII-3koak).

2. Baldintza betetzea eta ez-betetzea

Obligazioa *sub condicione* sortu bada, bere behin betiko efikazia (eskubideak eskuratzea edo bitartean eskuratutakoak galtzea) *aukeratutako gertakaria gertatzearen ala ez gertatzearen arabera*koa izango da (*condicio pendens* delako fasea). Alderdiek pentsatutako etorkizuneko aukerak baieztatzeko zentzuzkotik jotzen bada, obligazioa garbitu egingo da (*condicio existens*) eta *sub condicione* nahi izandako efektuak sortuko ditu obligazioak (eskubideak eskuratzea edo galtzea, hurrenez hurren, baldintza eteteko edo suntsiaraztekoa bada). Aitzitik, gertaerak jadanik burutzeko aukerarik ez duen unetik (*condicio deficiens*), interesdunak *loturatik erabat askatzen* dira (etete-baldintza bada) edo *sortutako efektuak behin betirako sendotuko* dira (suntsiarazte-baldintza bada).

Nolanahi ere, baldintza bera bete edo zapuztu den erabakitzeke, kontuan izan behar da baldintza gisa jarritako gertakaria izaeraz positiboa ala negatiboa den. Baldintza positiboa burutuko da gertakaria gertatzean, eta zapuztuko da gertatzen ez bada; alderantzizkoa gertatzen da baldintza negatiboan, abiapuntuko gauzek bere horretan jarraitzen badute betetzen baita eta gertatu behar ez zuena gertatzen denetik falta baita baldintza. Baina, hipotesia edozein izanik ere, baldintza burutu dela frogatzea baldintzapeko obligazioa betetzea edo suntsitzea eskatzen duenari dagokio; hala ere, baldintza behar adina bete den azken finean erabakitzeke, *interesdunek benetan nahi zutena* kontuan hartuko da, erabili dituzten hitzekin ondo adierazten jakin ez badute ere (benetan gertatutakoa eta aurreikusitakoa bat datozen erabakitzea interpretazio-kontua da).

2.1. Etenda egoteko fasearen gehienezko iraupena

Begien bistakoa (eta gomendagarria) denez, gertakari baldintzatzailea (esanahi positibo zein negatiboan, efikaziaz eteteko edo suntsiaraztekoa) ezarri duten subjektuek berek *ziurgabetasunak gehienez zenbat iraun behar duen erabakitzeke aukera* dute, nola eta hitzartuz gertakaria gerta daitekeela (baldintza positiboa) edo gertakari bat ezin dela (baldintza negatiboa) zehaztutako denboraldian (abenduarien 31 baino lehen edo 31z geroztik) gertatu. Noski, aurrez ezarritako epea agortu aurretik ere burutu daiteke baldintza. Eta *condicio pendens* delako fasean gauzak dauden bezala ezarritako epealdi osoan egotea ere ez da galdatzen. Irizpide onarekin, Kodeak, ziurgabetasuneko egoera suntsitutzat jotzen du, baldintza *positiboa* betetzeke geratu dela joz (1.117. art. eta AGE 1989-IV-27koa) *gertakaria gauzatuko ez delako zalantzarik geratzen ez denean*, eta *negatiboa* betetzat hartuz (1.118. art.) *gertakaria ezin gauza daitekeela agerikoa denetik*.

Interesdunek gertakaria gertatu beharreko (baldintza positiboa) edo gertakaririk gabeko (baldintza negatiboa) denboraldia mugatzeko

ardurarik hartu ez badute, *betetzat* (negatiboa) edo *ez-betetzat* (positiboa) eman beharko da baldintza, obligazioaren izaera kontuan izanik, *itxuraz ezarri nahi zen denbora iragan ostean* (1.118. art., baldintza negatiboei buruzkoa soilik; AGE 1984-XII-28koak baldintza negatiboei bakarrik aplikatzen die, baina AGE 1996-X-5ekoak esplizituki agindua orokortu eta baldintza positiboei ere aplikatzen die).

2.2. *Betetze desegokia edo itxurazkoa*

Kzeko 1.119. artikulua ezartzen duenez, "*baldintza betetzat emango da, obligatuak, nahita, hura bete dadin galarazten badu*"; horrek honako ideia hau indartzen du: obligazioaren efikazia (edo efikaziarik eza) ezin da zordunaren portaeraren esku bakarrik utzi. Aurrez, Kzeko 1.115. artikulua erabat baztertu du gertakaria burutzea zordunaren borondatearen esku bakarrik uzteko aukera (aukerazko baldintza hutsaren mende jarritako obligazioa deuseza da); orain, zordunak agindutakoak eraginak izatea baldintza burutzearen arabera bada, Kodeak baldintza betetzea galarazten duen obligatuaren jarrera zigortzen du. Noski, *itxurazko* betetze hori kontuan hartuko da zordunak baldintza benetan edo aurreikusitako denboraldian betetzea galarazten badu. Ahalegina egin arren, gertaera berez eta denbora barruan burutzen bada, 1.119. artikulura jo beharrik ez dago. Gainera, zordunaren portaerak baldintza betetzea *apropos galarazteko asmoa* izan behar du (AGE 1989-III-6koa); beraz, zordunak egindako edozein portaerak gertakaria gertatzeko aukerak zeharka murrizten baditu, egitatezko hipotesia ez da osatuko.

3. **Etete-baldintzapeko obligazioaren erregimena**

Etete-baldintzapeko obligazioak, hasieran, ziurgabetasun fase bat du (*condicio pendet*) beti, eta, ondoren, beste fase bat, abstraktuki azalduta, desberdina izango dena baldin eta baldintza gisa jarritako gertakaria benetan gertatzen bada (*condicio existit*) edo gertaera baldintzatzailea betiko faltatzen bada (*condicio deficit*).

3.1. *Ziurgabetasun fasea (condicio pendet)*

Etete-baldintza bada, 1.114. artikulua zera dio: "*baldintzapeko obligazioetan, eskubideak eskuratzea... baldintza hori osatzen duen gertakariaren menpe egongo da*". Beraz, gertakaria gertatu edo burutzea ezinezkotzat jotzen ez den bitartean, *obligazioa sortu da* (baldintzapean dagoen loturaz arduratu beharra dute subjektuek), *baina, berez, kreditu nahiz zorrik ez dago oraindik, eta egongo direnik ere ez da ziurra*.

Noski, gertakaria gertatzeagatik bakarrik, *hartzekodun eta zordun izateko aukera edo itxaropena* dago (batere baino zerbait gehiago eta benetako hartzekodun zein zordun posizioa baino zerbait gutxiago). Horren

ondorioz, ordenamenduak, *pendente condicione*, interesdunen jardueri ez die behin betiko eraginik aitortzen, baina baldintzapeko hartzekodunari, bere eskubidea babesteko, hainbat ekimen egiteko baimena ematen dio (gero eskubidea eskuratzen badu ere).

Hain zuzen ere, gertakari baldintzatzailea gerta daitekeenez -obligazioa garbituz-, eta orduan hartzekodunak bere eskubidea baliarazteko, Kzeko 1.121.I. artikulua zera dio: "*hartzekodunak, baldintzak bete aurretik, berea den eskubidea kontserbatzeko egoki diren akzioak egikari ditzake*" (AGEE 1992-II-6, 1993-IX-30 eta 1995-VI-24koak). Esapide horretan ere, noski, *kontuak aurrez ateratzeko* jarduerak sartzen dira; bereziki itxaropena gauza jakina emateko obligazioari buruzkoa bada, *gordailu judiziala* eska daiteke (Kzeko 1.785-1.788. art.), edo, inskribatutako higiezin izanik, hala epaileak agindutako besterentzeko debekua *prebentziozko oharpen* bidez jasotzea (HLko 42.4. art.), nola eskuratzaillearen alde *baldintzapeko titulartasuna* jasotzea (HLko 9.2 eta HEko 51.6. art.) eska daiteke. Baldintzapeko obligazioaren objektua, egiteko, ez egiteko edo gauza generikoak emateko prestazioa bada, hartzekodunaren (balizko) eskubidea aurrez babes daiteke berme zehatzak eskatuz (*vid.* Kzeko 1.825 eta 1.861. art.).

Baina, baldintza ez burutzea eta eskubiderik ez eskuratzea ere posible denez, "*zordunak denbora hartan ordaindu zuena errepika dezake*" (1.121.II. art.: azaldu denez, epeko obligazioetan ezin da errepikatu). Hala eta guztiz ere, erregela hori interesdunen autonomiaren mende dagoela jo behar da.

Bukatzeko, komeni da azpimarratzea interesdunek beren *itxaropena besterendu* dezaketela: hartzekodunak, bere balizko eskubidea, eta zordunak, etsi-etsiko bere titulartasuna. Itxura babesteko arau orokorren arabera erasoezineko eskuratzea kenduta, eskuratzaille berriak bere posizioa sendotuta edo suntsituta edukiko du, baldintza gertatu edo behin betiko ezinezko bihurtu bada, besterendutako eskubidea ere baldintza beraren menpe baitago. Baldintza betetzen bada, baldintzapeko hartzekodunaren eskubidea (eta haren segidakoena) burutuko da; zapuzten bada, baldintzapeko zordunaren posizioa (eta eskuratzaillearena) sendotuko da.

3.2. Gertaera baieztatzea (*condicio existit*)

Baldintza bete (edo betetzat jo: 1.119. art.) bezain laster, ziurgabetasuna argitu eta obligazioa garbitzen da: orduan, gauza ziurra da lotura eraginkorra dela (automatikoki eta interesdunen arteko akordio berririk behar izan gabe). Zalantzarik ez da obligazioak orduz geroztik eta aurrerantzean (*ex nunc*) bereak dituen efektuak sortuko dituela (1.114. artikulua hitzetan, *eskubideak eskuratzen* dira); jakiteko geratzen dena da efektu horiek atzerantz -obligazioa egin zen uneraino (*ex tunc*)-proiektatu behar diren; hots, betetzeak atzeraeraginkortasuna duen.

Baiezko erantzuna defendatzea baldintza betetzeak *atzeraeragina* sortzen duela onartzea da; atzeraeragin hori, doktrinan, gehiengoak onartu eta, printzipio moduan, 1.120.I. artikulua aldarrikatzen du: "*ematean datzan baldintzazko obligazioaren efektuak, baldintza bete eta gero, hura sortu zen egunera atzera ekartzen dira*" (vid. AGE 1992-II-6, 1993-IX-30 eta 1995-VI-24koak). Egiteko edo ez egiteko baldintzapeko obligazioetarako ere, atzeraeragina ezartzen da, baina, atzeraeragin hori zehaztea zaila izanik, Auzitegiek, kasu bakoitzean, betetako baldintzaren atzeraeraginezko efektua erabakiko dute (1.120.III. art.).

Kodeak, gero, eta emateko obligazioetarako bakarrik, atzeraeraginaren salbuespenak eta ondorioak ezartzen ditu, bereziki *fruituei, gauza galtzeari, narriadurari eta hobekuntzei* buruzko esparrua arautuz (1.120 eta 1.122. art.). Aldiz, atzeraeraginak, *pendente condicione*, baldintzapeko zordunak zein hartzekodunak egindako *xedatze*- (edo *administrazio*-) *egintzetan* sortuko dituen ondorioak ez ditu zehazten. Hala ere, atzeraeraginaren printzipiotik eta gainerako sistematik ondorioztatzen denez, hartzekodunak bere balizko eskubidearekin egindako negozioak sendotu eta behin betiko bihurtuko dira (baldintzapeko zordunetik datorren fede oneko eta kostubidezko eskuratzea babestu behar ez bada behintzat, orduan gauza *galdutzat* jo eta *ezingo baita berreskuratu*: vid. 1.122.2.II. art.), eta, aitzitik, baldintzapeko zordunak egindako *xedatze*-negozioak (dohaintza, salmenta edo hipoteka) suntsitutzat joko dira eskuratzailerik erabateko babesa izateko premisa haiek osatzen ez badituzte. Baldintzapeko zordunak, *condicione pendente*, emandako *administrazio-egintzak* (errentamendua) iraungitzeko ere, printzipio bera aplikatuko da, hartzekodunak, ordenamenduak babes berezia ematen duelako, jasan behar dituenak kenduta (vid. KZeko 1.520. art. eta HELko 13.1 eta 3. art.; dagokionean, jarduera hori, *zordunak eragindako narriaduratzat* hartuko da: 1.122.4. art.).

Kodeak ezarritako **atzeraeragina** zehazteari dagokionez, eta interesdunek besterik hitzar badezakete ere, honako gidabide hauek ateratzen dira 1.120 eta 1.122. artikuluetatik:

A) Etete-aldian jasotako edo sortutako fruituak eta interesak. Obligazioaren atzeraeraginetik sortuko litzatekeenaren kontra ("hala ere" da 1.120.I. artikuluko bigarren esaldiaren hasiera): a) obligazioak interesdunei *elkarrekiko prestazioak* ezartzen badizkie, etete-baldintza indarrean egon den denboran sortutako fruitu eta interesak *batzuk besteekin konpentsatutzat* joko dira; b) obligazioa *aldebakarrekoa* bada, *zordunak jasotako interesak eta fruituak bereganatuko ditu*, obligazioa sortu zuenaren borondatea bestelakoa ez bada behintzat (1.120.II. art.).

B) Gauza galdu eta, ondorioz, entregatzea ezinezkoa izatea. Kodeak jasotako arauak, zor den gauza *fisikoki galtzen edo desagertzen* bada aplikatzeaz gain, gauza *komertzioetik kanpo* (desjabetua) edo

berreskuratu ezinik (hirugarrenaren eskurapena babesten delako) geratzen bada ere aplikatuko dira. Bada, entregatzeko ezintasunak, baldintzapeko zordunak burututako portaeraren arabera, ondorio desberdinak sortzen ditu: *a) gauza* (zordunak frogatu beharreko) *ustekabeko zein ezinbesteko kasuz galdu bada, obligazioa iraungi egingo da* (1.122.1. art.); *b) gauza, pendente condicione*, desjabetu egin bada, jasotako prezioa entregatuz beteko du prestazioa zordunak; *c) gauza zordunaren erruz galdu bada* –susmatzen den erruduntasuna: 1.183. art., zorduna *kalte-galerak ordaintzera* behartuta dago (1.122.2. art.; *vid.* AGE 1998-II-4koa).

C) *Narriadurak edo balio-urritzea*. Kasu honetan ere, konponbidea zordunaren portaerarekin lotzen da: *a) gauza zordunaren errurik gabe* narriatu bada, balio-urritzea hartzekodunaren kontura izango da eta horrek *gauza dagoen egoeran jaso beharko* du (1.122.3. art.); *b) zordunaren erruz* narriatzen bada, hartzekodunak *aukeratu* dezake ematea galdatzea edo obligazioa suntsiaraztea, kasu bietan *kalte-galeren ordainarekin* (1.122.4. art.).

D) *Gauzak izandako hobekuntzak*. Horien artean, honako hauek bereizten ditu Kodeak: *a) gauza bere izaeraz* edo iragandako *denboraz* hobetu bada, hau da, zordunak gasturik egin gabe, *hobekuntzak hartzekodunaren alde izango dira*, inolako konpentsaziorik gabe (1.122.5. art.); *b) hobekuntzak zordunaren kontura* egin badira, hark gozamedunari emandako eskubidea besterik ez du izango (487 eta 488. art.), hau da: a') *hobekuntza kentzeko eskubidea*, ondasunari kalterik egin gabe ken badaiteke; b') *hobekuntzen zenbatekoa*, bere kontura diren *kalte edo narriadurekin konpentsatzeko* eskubidea (1.122.6. art.; AGE 1998-II-4koa).

3.3. Gertaera baldintzatzailerik eza (*condicio deficit*)

Etete-baldintza aurreikusitako (*vid.* AGE 1993-X-20koa) edo ezarri nahi zen denboraldian (*vid.* AGE 1994-XI-19koa) burutu ez bada, eta jadanik zalantzarik ez bada gertakaria ez dela gertatuko, *obligazioa iraungi egingo da* (1.117. art.). Esapideak aditzera ematen duenez, obligazioa bera, baldintzapeko lotura gisa, egin zenetik izatez bada (eskubideak oraindik eskuratzeko baldin badaude ere); halaber, esan daiteke gertakaririk gertatu ezean *obligaziorik ez dela sortzen*: baldintzapeko hartzekodunak ez baitu *eskubiderik* eskuratuko (*vid.* AGE 1994-XI-11koa). Berez, iraungitzen dena hark aurrez duen *itxaropena* da (AGE 1986-VI-30ekoa), eta, horregatik, eskubidearen eraginkortasuna babesteko aurrez hartutako *prebentziozko neurriak indargabetuko* dira. Halaber, baldintzak huts egiteak baldintzapeko hartzekodunak emandako xedatze-negozioak suntsitzea ekarriko du eta baldintzapeko zordunak etete-aldian sortutako egoerak, berriz, tinkatzea.

4. Suntsiarazte-baldintzapeko obligazioaren erregimena

Baldintza, *obligazioa suntsiarazteko* asmoz jarri bada, haren efektuak azaltzeko, etete-baldintzapeko obligaziorako erabilitako eskema berari jarrai diezaioke, kasu horretan gertakaria burutzearen menpe dagoena *jadanik eskuratutako eskubideak suntsitzea edo galtzea* bada ere (1.114. art.), obligazioak *efikazia berehala sortzen* baitu, suntsitzeak sortuko dituen efektuak kendu gabe (1.113.II. art.).

4.1. Ziurgabetasun fasea (*condicio pendet*)

Suntsiarazte-baldintzapeko obligazioak *berehala du efikazia*; beraz, prestazioa betetzea hartzekodunak berehala galda dezake eta zordunak ere hasieratik burutu beharra du. Hala, emateko obligazioetan, hartzekoduna *gauzaren titular* bihurtuko da (geroago suntsituta gera badaiteke ere) eta zorduna *itxaropen* baten (baldintza betetzen bada, gauza *berreskuratze*koaren) titular izatera pasako da. Laburki esanda, suntsiarazte-baldintza etenda dagoen bitartean, etete-baldintzapeko obligazioan gertatzen denaren aldean, interesdunen posizioak aldatu egiten dira. Horren ondorioz, suntsiarazte-baldintza etenda dagoela, obligazioa betetzen duenak duen eskubidea ez zapuzteko gertakari suntsiarazlea gertatzen bada, *egokiak jotzen dituen akzioak* egikari ditzake. Gainerakoan, bakoitzak bere titulartasun edo itxaropenez baliatuta egindako xedatze-negozioak ere du ziurtasunik izango, baldintza burutzearen arabera sendotu edo suntsitu egingo baita.

4.2. Gertaera baieztatzea (*condicio existit*)

Gertakari baldintzatzailea gertatuz gero, *jadanik eskuratutako eskubideak suntsitu edo galdu egingo dira*, automatikoki eta interesdunen deklarazio berririk behar izan gabe (1.114. art.). Hemen ere zalantzarik ez da, efikazia berehala eta etorkizunerantz (*ex nunc*) galduko dela; baina - Kodeak aipatzen duen esapide aukerakoa piztuta: *suntsitzea edo galtzea*-hemen ere argitu beharreko zerbait da suntsiarazte-baldintza betetzeak atzeraeragina ote duen eta, horren ondorioz, *obligazioa sortuz geroztik izandako efektuak deuseztatu* behar ote diren (*ex tunc* delako efikazia). Kodeak (interesdunek bestelakorik hitzar badezakete ere) emateko obligazioei atzeraeraginkortasun osoa emateko joera du (1.123.I. art.) eta egiteko zein ez egiteko obligazioetan Auzitegiei atzeraeragina leuntzeko aukera ematen die (1.123.III. art.).

Kodea suntsiarazte-baldintza betetzeari buruz ari denean, legegileak ez du ezer esaten hura etenda egon den bitartean interesdunek emandako xedatze-egintzek izango duten zoriari buruz. Baina, etete-baldintza betetzen den kasurako eman diren irizpide beretatik abiatuz, zera ondorioztatu behar da (salbuespen berekin): suntsiarazte-baldintza

burutu eta gero, (aurrez titular zen) baldintzapeko hartzekodunarengandik zerbait eskuratu dutenak titulurik gabe geratuko dira, haren eskubidea suntsitu egiten baita, eta zordunaren (hasierako) itxaropenaren gainean eratutako eskualdatzeak eta zamak tinkotu egingo dira.

Kzeko 1.123. artikulua, emateko obligazioei buruz, bakarrik adierazten du interesdunek baldintza bete ostean *jaso dutena itzuli beharko dutela*. Legegileak erabilitako esapideak prestazio nagusia nahiz fruitu eta interesena itzultzea barneratu baditzake ere, logikoena dirudi prestazio nagusia bakarrik itzultzea eta fruitu zein interesei etete-baldintzarako emandako arauak aplikatzea: elkarrekiko obligazioetan, batzuk besteekin konpentsatu eta aldebakarreko obligazioetan, jasotzaileak bereganatu.

Gauza galdu, narriatu edo hobetu bada, Kzeko 1.123.II. artikulua esplizituki agintzen du 1.122. artikulua ezarritakoaren arabera arautzea, zorduna zein hartzekodunari buruzko erreferentziak egokitu ostean, hurrenez hurren, lehenengoaren lekuan itzulketa egin behar duena jarritz eta bigarrenaren tokian itzultzea jasotzeko eskubidea duena kokatuz.

4.3. *Gertaera baldintzatzailerik eza (condicio deficit)*

Suntsiarazte-baldintza gisa jarritako gertakaria gertatuko ez dela ziurra den bezain laster, obligazioa, efektuak sortzen ari dena, sendotu egiten da; hau da, hark *behin betiko efikazia* izango du (1.118. art.). Garbitze horrek ekarriko du, logikoa denez, bere kasuan obligatuak balizko itzultzea bermatzeko lortutako prebentziozko neurriak indargabetzea eta beraren itxaropenaren gainean egindako negozioak suntsitzea. Aitzitik, suntsiaraztearen menpe (lehen) zegoen titularrak egindakoak behin betiko garbituta geratuko dira.

V. OBLIGAZIO MODALA

1. *Sub modo* obligazioa eta karga modala

Epemugatutako eta *baldintzapeko* obligazioetan, interesdunen borondateak hitzarmena "egokitzen" du; hau da, interesdunek *efektuak aldi zehatz batean gertatzea* nahi dute edo *zerbait jakina gertatzen den kasurako soilik nahi dituzte efektuak*; horregatik, loturaren efikazia *geroratu* egiten da edo efikazia *ez da ziurra*. Obligazio *sub modo* delakoa sortzeko, berriz, bereizi beharreko *bi hitzarmen* bildu behar dira: *a)* nagusia den lehenengoaren arabera, *xedatzaileak zenbait ondasun ematen dizkio hirugarren bati doan eta modu garbian* (dohaintza, jaraunspena edo legatua); *b)* baina deklarazio berri baten bidez (zeinak premisatzat aurrekoaren eraginkortasuna baitu, bigarren hori harekiko osagarria delako) *ondasunak jaso dituen zerbaitera behartzen du, haiek*

modu jakin batean erabiltzeko edo, aldi berean, xedatzaile beraren edo hirugarren baten alde *prestazio zehatz bat egiteko aginduz* (vid. AGE 1995-VI-15ekoa). Bi hitzarmen horiek osatutako multzoari, teknikoki, *sub modo negozioa edo obligazioa* (bere kasuan, dohaintza) deritzo; ondasunak jaso dituenari ezarritako portaerari berriz, *karga, modu edo zama* deitzen zaio (Kodea *baldintzaz* mintzo bada ere). Jadanik esan denez, modua edo zama ezartzeak ez du eragozten, ez loturaren indarra, ez *sub modo* negozioaren obligaziozko efektuak berehalakoak izatea. Balioz dohaintzan jasotakoa dohaintza-hartzaileari ezarritako zama baino gutxiagokoa bada, orduan ere, dohaintza dago, 619. artikulua gogorarazten duenez.

2. Karga modala beste ezarpen batzuen aurrean

Modua edo zama modala xedatzailearen (kausa izatera iritsi gabeko) *arrazoi soil*a baino zerbait gehiago da, eta *gomendio edo aholku hutsa ez den beste zerbait* da. Arrazoiak, hasteko behintzat, ez du garrantzirik (vid. AGE 1988-IV-15 eta 1995-VII-29koak); eta aholkuak edo erreguak ez du obligaziozko indarrik alor juridikoan, esparru moralean konpromisoa bada ere. Beste ikuspuntu batetik, zama modala ez da nahasi behar, ez elkarrekiko obligazioak sorrarazten dituzten negozioaren *kontraprestazioarekin*, argi utzi denez *moduaz* mintzatzean *doako negozioen* esparruan baikaude (izaeraz doakoak dira zama modala egon arren), ezta berezko *baldintzarekin* ere (vid. AGE 1988-III-11 eta V-26koak), etetekoa denean xedapenak efikazia izatea gertakaria betetzearen menpe jarriko bailuke.

Modua bereizteko ezaugarria da, *doako tituluzko* negozioetatik kanpo pentsaezina izateaz gain, modua betetzeak ez duela obligazio nagusiaren efikazia eteten (vid. 797.II. art.) eta hura ez betetzeak ez duela modupean dagoen doako xedapena *ipso iure* suntsiarazten (vid. AGE 1988-III-11 eta 1995-I-31koak). Ordenamendutik ondorioztatzen denez, xedatzaileak argi eta garbi zehaztu ez badu negozioa baldintzapean edo *sub modo* jarri den, interpretatzaileak modua aukeratu eta baldintza baztertuko du: "*Jaraunsletzan emandakoa edo legatua zer den adieraztea, edo testamentugileak utzitakoari eman beharreko aplikazioa, edo hark ezarritako zama ez dira baldintzatzat joko, bere borondatea itxuraz hori ez bada behintzat*" (797.I. art., AGE 1990-XI-12koa eta AMAT LLRI).

3. Karga modala betetzea

Zama modala jasaten duenak (agindutakoa legezkoa izanik: legez kontrako modua jarri gabetzat joko da) xedatzaileak zehaztutako denbora barruan eta forman hura burutzeko obligazioa eskuratzen du -jasotako ondare esleipenaz gain-. Modua denbora barruan eta zuzen burutzea ezinezko bihurtzen bada -obligatuak errurik izan edo ezer egin gabe-, xedatzailearen borondatera gehien egokitu eta hurbiltzen den eran bete beharko da (798.I. art.). Baina, zama jasaten duenak errurik izan edo ezer

egin gabe ere, betetze aukerakorik ere posible ez bada, eta betetzea interesatzen zaionak modua burutzea eragozten badu, zama modala betetzat joko da (798.II. art. eta AGE 1997-VII-28koa).

4. Karga modala ez betetzea: liberaltasuna errebokatzea

Kodeak *sub modo* egindako dohaintza *errebokatzea eskatzeko* ahalmenari bidea irekitzea ezartzen dio, zigor gisa, zama modala ez betetzeari, baldin eta hura leporagarria bada (647.I. art.; 797.II. artikulua ere *itzulketaz* mintzo da, izendatze edo legatu modalaren inefikaziak sortutako ondorioa baita). Errebokazioa eskatzeko legitimazioa (ez baita *ipso iure* gertatzen) dohaintza-emaileari berari dagokio (beraren jaraunsleek ere eska dezakete, baldin eta kausatzaileak egikaritzeko aukera izan eta egikaritu gabe utzi ez badu behintzat: ALBALADEJO), eta, Auzitegiak, benetako ez betetzea egon dela erabakitzen badu (*vid.* AGE 1995-I-31 eta II-11koak), suntsitzea aginduko du atzeraeraginarekin (647.II eta 797.II. art.).

Garai batean autoreek eztabaidan jartzen bazuten ere, egun gehiengoak uste du ezen, esleipena errebokatzeo aukera kendu gabe, dohaintza-emaileak berak eta, bereziki, moduaren onuradunak dohaintza-hartzaileari ezarritako obligazioa *nahitaez betearaztea* eska dezaketela.

BIBLIOGRAFIA

- Rafael ÁLVAREZ DE VIGARAY, "De las obligaciones puras y de las condicionales", in *Comentario del Código Civil*, II, 2. arg., Madril, 1993, 74. or.
- Eulalia AMAT I LLARI, "Donación modal. Diferencia entre condición y modo. Consecuencias de la calificación -Com. STS de 12 de noviembre de 1990-", *CCJC*, 25. zk., 1991eko urtarrila-martxoa, 71. or.
- Francisco de Paula BLASCO GASCÓ, *Cumplimiento del contrato y condición suspensiva (Aspectos doctrinales y jurisprudenciales)*, Valentzia, 1991.
- Jesús CARDENAL FERNÁNDEZ, *El tiempo en el cumplimiento de las obligaciones*, Madril, 1979.
- Mario CLEMENTE MEORO, *Los supuestos legales de vencimiento anticipado de las obligaciones*, Valentzia, 1991.
- Fernando CRESPO ALLUE, "La situación de pendencia en las obligaciones condicionales", in *Centenario del Código Civil*, I, Madril, 1990, 541. or.
- José María DAVO ESCRIVÁ, "La nulidad de los contratos sometidos a condición puramente potestativa", *RGD*, 600. zk., 1994ko iraila, 9121. or.
- Andrés DOMÍNGUEZ LUELMO, *El cumplimiento anticipado de las obligaciones*, Madril, 1992.

- Ramón DURÁN RIVACOBÁ, "Modo y liberalidad (aproximación jurisprudencial a su estudio unitario)", in *Homenaje a J. B. Vallet de Goytisolo*, III. liburukia, Madril, 1988, 293. or.
- Carlos LASARTE ÁLVAREZ, "De las obligaciones a plazo", in *Comentario del Código Civil*, II, 2. arg., Madril, 1993, 100. or.
- Vicente Luis MONTÉS PENADÉS, "De las obligaciones puras y de las condicionales", eta "De las obligaciones a plazo", in *Comentarios al Código Civil y Compilaciones forales* (M. ALBALADEJOK zuzenduak), XV. liburua, I. eta II. liburukiak, Madril, 1989 eta 1983, hurrenez hurren.
- M.ª Luisa MORENO-TORRES HERRERA, "Otros efectos de la pérdida fortuita", *ADC*, 1996, 187. or.
- Antonio NIETO ALONSO, *Donación onerosa y vitalicio. Perspectiva del incumplimiento de cargas*, Madril, 1998.
- Antonio REVERTE NAVARRO, *Los términos de gracia en el cumplimiento de las obligaciones*, Madril, 1975.
- Jorge Luis TOMILLO URBINA, *El vencimiento anticipado de las deudas en la quiebra*, Madril, 1996.
- Vicente Orenca TORRALBA SORIANO, *El modo en el Derecho civil*, Madril, 1966.

